

УДК 378:338.48

DOI: 10.31652/2412-1142-2021-59-132-137

Ткачук Тетяна Іванівна

кандидат філологічних наук, доцент кафедри іноземної філології та перекладу
Вінницького торговельно-економічного інституту
Київського національного торговельно-економічного університету, м. Вінниця, Україна
ORCID ID 0000-0002-4223-269X
tantka@ukr.net

Паславська Інга Болеславівна

асистент кафедри іноземної філології та перекладу
Вінницького торговельно-економічного інституту
Київського національного торговельно-економічного університету, м. Вінниця, Україна
ORCID ID 0000-0002-0410-0098

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ ФАХІВЦІВ ЕКОНОМІЧНОЇ СФЕРИ

Анотація Стаття присвячена проблемі формування іншомовної компетенції фахівців економічної сфери в системі закладів професійної (професійно-технічної) освіти.

У статті розкрито сутність методики реалізації педагогічних умов формування іншомовної компетенції фахівців економічної сфери, яку впроваджено в три етапи та перевірено істинність гіпотези дослідження за результативністю статистично-математичних показників. Розкрито, що у структурі іншомовної компетенції фахівців економічної сфери виокремлено інформаційно-когнітивний, мотиваційно-ціннісний та практико-діяльнісний компоненти. Критеріями визначення рівня сформованості інформаційно-когнітивного компонента іншомовної компетентності майбутніх учителів іноземної мови є аксіологічний, лінгвокультурологічний, практично-комунікативний. В аспекті виділених критеріїв та показників обґрунтовано чотири умовних рівні сформованості іншомовної компетенції фахівців економічної сфери у системі професійної підготовки в умовах педагогічного коледжу: початковий, базовий, достатній та високий рівні.

Дослідженням доведено позитивний вплив на формування іншомовної компетенції фахівців економічної сфери з дисциплін спеціальної і психолого-педагогічної підготовки серед студентів педагогічного коледжу. У навчально-змістовий курс фахових дисциплін додано тести, вправи, аудіо- та відеофайли культурологічного спрямування, що позитивно впливає на розвиток їхньої іншомовної компетентності як здатність фахівця через адекватне сприйняття і повагу до інших мов та культур виявляти активну і відповідальну життєву позицію у соціумі.

Згідно результатів експериментального дослідження, розроблена модель формування іншомовної компетенції фахівців економічної сфери, в основі якої представлені нами педагогічні умови та методика їх реалізації, створили основу для впровадження в освітній процес спецсемінару «Культурологічні тенденції майбутніх учителів іноземної мови». За співставленням показників констатувального та формувального етапів дослідження спостерігається підвищення рівня сформованості іншомовної компетенції фахівців економічної сфери в експериментальній групі осіб.

Ключові слова: педагогічні умови, іншомовна компетенція фахівців економічної сфери, культурологічні тенденції, закладах професійної (професійно-технічної) освіти (ЗП(ПТ)О), майбутні вчителі іноземної мови.

Вступ. Іншомовна компетенція фахівців економічної сфери є складним, цілісним, інтегративним утворенням, яке об'єднує культурологічні тенденції, індивідуальне ставлення до іншомовних культур, що надає змогу ефективно спілкуватися із їхніми вихідцями на науковому рівні, почуватися впевнено в іншомовному соціокультурному середовищі завдяки володінню різними способами застосування іноземної мови, що характеризує теоретично-практичну готовність до іншомовної діяльності фахівців економічної сфери й розвитку відповідних рис характеру в учнів під час навчання у закладах професійної (професійно-технічної) освіти (ЗП(ПТ)О).

Постановка проблеми. Виникає потреба у виявленні та конкретизації методики реалізації педагогічних умов формування іншомовної компетенції фахівців економічної сфери до навчальних ресурсів у процесі підготовки майбутніх фахівців; обґрунтування особливостей її впровадження в системі ЗП(ПТ)О та здійсненні контролю за її використанням.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема щодо професійної підготовки майбутніх фахівців економічної сфери, теоретико-методичних основ формування в них професійної компетентності та культури й присвячені дослідження таких українських вчених як В. Андрущенк, І. Бех, Г. Балл, Г. Васянович, Л. Вовк, І. Зязюн, В. Кремень, Н. Ничкало, С. Максименко та ін. та зарубіжних науковців М. Аріяна, В. Безпалько, В. Біблера, Б. Гершунського, І. Зимні, Н. Ішханяна, В. Сластьоніна, Р. Adlera, D. Brown та інших науковців. У аспекті дослідження особливе значення мають праці О. Акімової, Р. Гуревича, М. Кадемії, А. Коломієць, В. Шахова та ін., що стосуються професійної готовності майбутніх фахівців економічної сфери [1 – 4]. Вищезазначене й зумовило мету нашого дослідження.

Мета дослідження полягає в розробленні методики реалізації педагогічних умов формування іншомовної компетенції фахівців економічної сфери, науковому обґрунтуванні та експериментальній перевірці гіпотези дослідження в освітньому середовищі ЗП(ПТ)О.

Гіпотеза дослідження полягає у припущенні, що ефективність формування іншомовної компетенції фахівців економічної сфери щодо професійної готовності в навчальному закладі підвищиться за рахунок впровадження таких педагогічних умов: застосування інтегрованих завдань з іноземної мови із варіативним змістом; акцентуація культурологічних тенденцій під час викладання іноземної мови у коледжі; комплексне використання традиційних та інноваційних методів навчання на етапі забезпечення ціннісної орієнтації студентів в соціокультурний простір освітнього середовища.

Виклад основного матеріалу. *Формування іншомовної компетенції фахівців економічної сфери* визначено як складний, послідовний, неперервний процес активної теоретично-практичної активації студентів, спрямованої на засвоєння культурологічних тенденцій, пізнання і стійкої мотивації до діяльності в освітньому середовищі, а також здатності впевнено й успішно почуватися в іншомовній сфері соціокультурних послуг, в аспекті чого й укладено методику реалізації педагогічних умов формування іншомовної компетенції фахівців економічної сфери [1, 4].

Педагогічними умовами формування іншомовної компетенції фахівців економічної сфери визначено: застосування інтегрованих завдань з іноземної мови із варіативним змістом; акцентуація культурологічних тенденцій під час викладання іноземної мови у ЗП(ПТ)О; комплексне використання традиційних та інноваційних методів навчання на етапі забезпечення ціннісної орієнтації студентів в соціокультурний простір освітнього середовища.

Експериментальна перевірка ефективності методики впровадження педагогічних умов і моделі формування іншомовної компетенції фахівців економічної сфери відбувалась у ЗП(ПТ)О. В дослідженні взяли участь експериментальна та контрольна групи студентів з однаковим складом і вихідним рівнем сформованості іншомовної компетенції. Всього у формувальному експерименті взяли участь 196 студентів (97 – в експериментальній (ЕГ) і 99 – в контрольній (КГ) групах).

Результати констатувального експерименту засвідчили недостатній рівень іншомовної компетенції в студентів ЗП(ПТ)О. Викладачі закладу вказали на переважно базовий та початковий рівень іншомовної компетенції майбутніх фахівців економічної сфери, що пов'язано з відсутністю спрямованості освітнього процесу у ЗП(ПТ)О на її формування.

Методику реалізації педагогічних умов формування іншомовної компетенції фахівців економічної сфери впроваджено в три етапи (мотиваційно-стимуляційний, діяльнісний (аудиторний та позааудиторний) та корекційно-результативний). Для розв'язання завдань вказаних етапів методики реалізації педагогічних умов формування іншомовної компетенції фахівців економічної сфери використовували такі методи: дидактичні вправи; написання

творів-роздумів; творчі завдання; ігрове забезпечення: ділові, сюжетні, ситуаційно-рольові ігри; інтерактивні технології: «акваріум», «карусель», «мікрофон», «мозковий штурм»; метод проектів, кейстехнології тощо.

Результати дослідження. Поетапна реалізація педагогічних умов формування іншомовної компетенції фахівців економічної сфери передбачала актуалізацію та поглиблення базових лінгвокраїнознавчих та соціокультурних знань і вмінь на просторі іншомовного середовища. В контексті їх впровадження було задіяно автентичні діалоги та тексти з іноземної мови, ситуативні задачі для організації інтерактивної взаємодії, літературні твори тієї країни, мова якої вивчається тощо. Сучасне використання публіцистичних матеріалів з метою формування іншомовної компетентності фахівців економічної сфери в умовах ЗП(ПТ)О обґрунтовано тим, що вищевказані засоби виокреслюють фрагмент національної культури, що містить інформацію про економічно-політичні та соціокультурні процеси англосовітського суспільства *a posteriori* та відображає специфічність його світосприйняття як представника іншої культури.

Динаміку формування іншомовної компетенції фахівців економічної сфери до та після експерименту показано на рисунку 1.

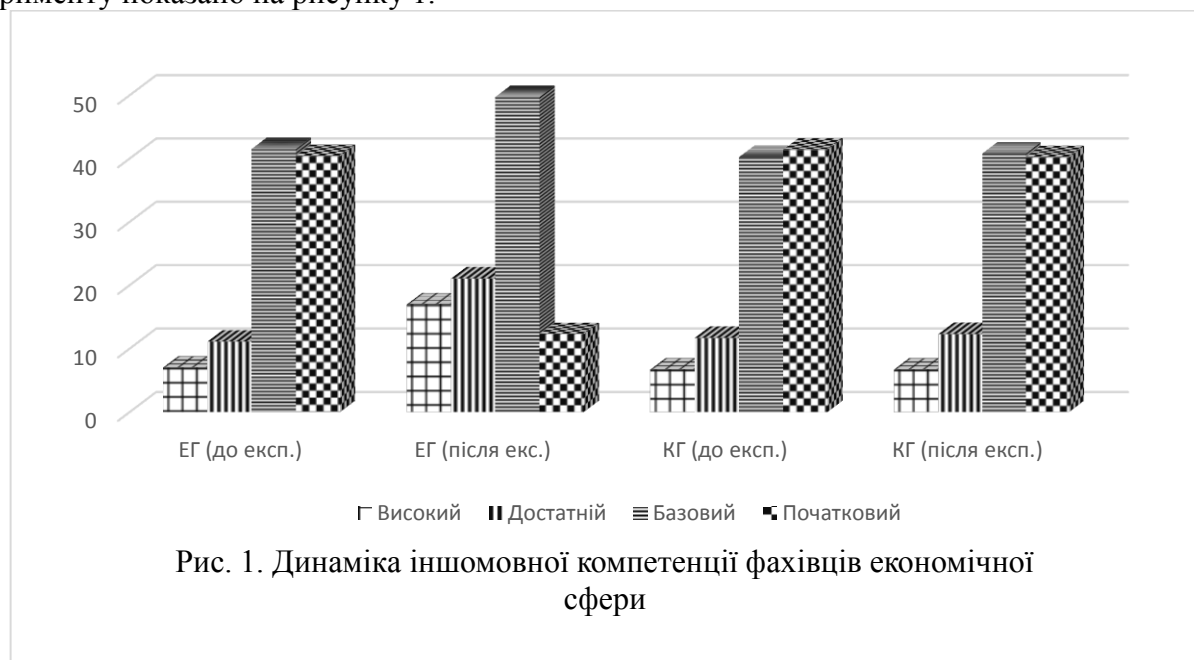

Рис. 1. Динаміку формування іншомовної компетенції

Результати проведеного дослідження засвідчують про підвищення рівнів іншомовної компетенції в студентів економічної сфери ЕГ. За показниками КГ та ЕГ можемо вважати, що методика впровадження педагогічних умов і моделі формування іншомовної компетенції фахівців економічної сфери для студентів у ЗП(ПТ)О є ефективною й доцільною. Згідно показників непараметричного критерію Пірсона (χ^2) зазначено статистичну достовірність вказаних змін ($\alpha=0,05$).

Отримані результати дослідження підтвердили ефективність запропонованої методики реалізації педагогічних умов формування іншомовної компетенції фахівців економічної сфери. У результаті впровадження в освітній процес ЗП(ПТ)О цієї методики реалізації педагогічних умов формування іншомовної компетенції фахівців економічної сфери простежено позитивні зміни показників іншомовної компетенції майбутніх учителів іноземної мови експериментальної групи.

На рисунку 1 представлено показники, які свідчать про ефективність запропонованої методики: якщо до експерименту в ЕГ було 38,2 % студентів з початковим рівнем іншомовної компетенції, то після експерименту, в ЕГ зафіксовано 11,28 %; в КГ було 40,2 %, а стало 44,31 %; з базовим рівнем в ЕГ було 29,5 % студентів, в КГ – 35,33%, а стало в ЕГ 48,62 % студентів, а в КГ – 39,18 %; з достатнім рівнем в ЕГ було 11,1 %, в КГ – 12,1 %, а

стало в ЕГ 17,29 %, а в КГ – 14,11 %; з високим рівнем в ЕГ було 7 %, в КГ – 5,6 %, а після експерименту з високим рівнем в ЕГ виявилось 14,85 %, у КГ – 6,3 %.

Отримані результати КГ осіб свідчать про те, що система традиційної професійної підготовки майбутніх фахівців економічної сфери у ЗП(ПТ)О якнайменше сприяє розвитку іншомовної компетенції студентів, ніж реалізована нами експериментальна методика, за педагогічних умов формування іншомовної компетенції фахівців економічної сфери.

Результати констатувального експерименту показали низький рівень іншомовної компетенції в респондентів. Учасники освітнього процесу обґрунтували це наявністю базового та початкового рівня іншомовної компетенції у студентів.

На етапі формування експерименту впроваджено методики реалізації вищезазначених педагогічних умов для майбутніх фахівців економічної сфери та реалізовано в три етапи:

- стимуляційно-мотиваційний (формування мотивації у студентів до експериментальних умов);
- діяльнісний (аудиторна та позааудиторна робота реалізації педагогічних умов в освітньому середовищі коледжів;
- корекційно-результативний (обґрунтування результатів дослідження).

У процесі формування іншомовної компетенції фахівців економічної сфери значну роль відіграють ІТ-технології у спілкуванні за допомогою комп'ютерної мережі Інтернет. Ми активно використовували один із доступних засобів Інтернет-комунікації, *Google Classroom*. Також використовували віртуальне спілкування (у Viber, Telegram, Facebook, Instagram, MS Teams, Zoom, Google Meet, Skype тощо), яке має як позитивні сторони, так і негативні. До позитивних можна віднести те, що кожен студент може опанувати роботу з комп'ютером, він має доступ до величезної кількості нової інформації, яку може «фільтрувати», при цьому залучаючи процеси логічного мислення, пам'яті та уваги. Знати про останні події життя інших, навіть якщо вони живуть в іншому місті чи країні. Навчатись грамотно висловлювати власну думку та будувати речення. До негативних аспектів ми відносимо те, що у світі соціальних мереж розмиваються загальноприйняті рамки доброго чи поганого, пристойного чи непристойного, красивого чи вульгарного. Коли людина спілкується лише в соціальних мережах, вона не може розвивати власні емоції. В цьому постає проблема визначення щирості людини, при реагуванні на повідомлення.

У цьому Веб-просторі розміщували записи (повідомлення, статті, відеосюжети іншомовного спрямування), регулярно їх оновлювали та доповнювали. Студенти з підвищеним інтересом відвідували цей курс, що сприяло розвитку їх компетентісному потенціалу у сфері інтерактивних послуг, які ґрунтуються на активному спілкуванні, а Веб-технології є одним із центрових засобів комунікації, застосування яких є доречним й під час навчання загалом, і під час формування іншомовної компетентності майбутніх учителів іноземної мови зокрема.

Після формування експерименту констатовано позитивний вплив упроваджених методик у роботі зі студентами ЕГ, що значно підвищило рівень розвитку їхньої іншомовної компетенції. За результатами показників критерію згоди χ^2 Пірсона, які вказують на те, що запропонована методика стала суттєвим фактором впливу на рівень іншомовної компетенції студентів ЕГ видно рівні прояви іншомовної компетенції студентів ЕГ осіб «до» і «після» експерименту, які відрізняються в достатній мірі, що дозволяє говорити про ефективність використовуваної методики й підтвердження гіпотези дослідження. Показники емпіричного значення за критерієм згоди χ^2 (66,39) знаходиться в зоні значимості та значно перевищує його критичне значення із довірчою вірогідністю $P \leq 0,001$, відповідно можна стверджувати, що правомірність гіпотези досить істотна, згідно чого запропоновані педагогічні умови і методика їх реалізації є суттєвим фактором, що впливає на формування іншомовної компетенції фахівців економічної сфери в ЕГ осіб.

Таким чином, отримані показники (66,39) підтвердили статистичну значущість відмінностей за результатами діагностики іншомовної компетенції між КГ і ЕГ осіб.

Зазначимо, що оскільки емпіричне значення критерію є більшим від критичного значення, то гіпотеза H^0 істотно не відхиляється на рівні значущості 0,05. Саме тому відмінності за рівнем сформованості іншомовної компетенції студентів ЕГ та КГ є достовірними.

Отримані результати обчислень (1,19), не підтвердили статистично значущої відмінності між рівнями іншомовної компетенції студентів КГ «до» та «після» експерименту.

За результатами статистичної обробки (43,61) видно, що статистична відмінність між показниками «до» та «після» експерименту досить значима.

Отож, апробована модель формування іншомовної компетенції фахівців економічної сфери ЗП(ПТ)О показала свою значущість та ефективність, про що свідчать, представлені вище, статистичні показники за результатами дослідження.

Згідно експериментального дослідження, розроблена модель формування іншомовної компетенції фахівців економічної сфери, в основі якої представлені нами педагогічні умови та методика їх реалізації, створили основу для впровадження в освітній процес спецсемінару «Культурологічні тенденції майбутніх учителів іноземної мови». За співставленням показників констатувального та формувального етапів дослідження простежується підвищення рівня сформованості іншомовної компетенції фахівців економічної сфери в ЕГ осіб.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Таким чином, доведено, що реалізація моделі формування іншомовної компетенції фахівців економічної сфери певною мірою пов'язана з комплексним поєднанням традиційних та інтерактивних методів навчання на етапі забезпечення ціннісної орієнтації студентів в соціокультурний простір освітнього середовища ЗП(ПТ)О. Застосування інтегрованих завдань з іноземної мови із варіативним змістом та акцентуація культурологічних тенденцій під час викладання іноземної мови сприяли вивченню студентами особливостей та специфіки національної комунікативної поведінки носіїв іноземної мови. Все це сприяло формуванню іншомовної компетенції у фахівців економічної сфери та позитивного сприйняття і толерантного ставлення до іншомовної культури й професійно значущих цінностей.

Перспективи подальших досліджень полягають у розкритті освітянських культурологічних тенденцій ментальності правопису іншомовної культури в аспекті формування іншомовної компетенції фахівців економічної сфери.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- [1] Гуревич Р. С. Інтегративні тенденції змісту освіти в підготовці вчителя // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми // зб. наук. пр. – [Редкол].- [Вип. 43].- 2016, с. 66-72.
- [2] Кадемія М. Ю. Інноваційні технології в підготовці вищої школи // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми // зб. наук. пр. – [Редкол].- [Вип. 41], Київ-Вінниця : ТОВ фірма «Планер», 2015 – с. 324-329.
- [3] Науково-освітній потенціал нації: погляд у XXI століття / авт. кол.: В. Литвин, В. Андрущенко, А. Гурій та ін. – К.: Навч. книга, 2004. // Кн.2: Освіта і наука: творчий потенціал державо- і культуротворення. – 672 с.
- [4] Ніколаєва С.Ю. Методика викладання іноземних мов у середніх навчальних закладах: Підручник / кол. авторів під керівн. С. Ю. Ніколаєвої. – К.: Ленвіт, 2002. – 328 с.

INNOVATIVE TECHNOLOGIES FOR FORMATION OF FOREIGN LANGUAGE COMPETENCE OF ECONOMIC SPECIALISTS

Tkachuk Tetiana

Cand.Sc. (Philology), Associate professor of the Department of Foreign
Philology and Translation, Vinnytsia Institute of Trade and Economics
of Kyiv National University of Trade and Economics
ORCID ID 0000-0002-4223-269X

tantka@ukr.net

Paslavka Inha

Associate professor of the Department of Foreign Philology and Translation,
Vinnytsia Institute of Trade and Economics of
Kyiv National University of Trade and Economics
ORCID ID 0000-0002-0410-0098

Annotatson. The article is devoted to the problem of formation of foreign language competence of economic specialists in the system of institutions of professional (vocational) education.

The article reveals the essence of the method of realization of pedagogical conditions of formation of sociocultural competence of future foreign language teachers, which is introduced in three stages (stimulation-motivational - formation of motivation, adaptation of students to experimental conditions; activity - realization of pedagogical conditions in classroom and extracurricular work for effective formation of sociocultural competence correctional-effective - analysis and adjustment of results) and tested the truth of the research hypothesis on the effectiveness of statistical and mathematical indicators.

In the aspect of our previous research, it is revealed that in the structure of socio-cultural competence of future foreign language teachers the information-cognitive, motivational-value and practical-activity components are distinguished. The criteria for determining the level of formation of the information-cognitive component of socio-cultural competence of future foreign language teachers are axiological, linguo-cultural, practical-communicative. The developed criteria and indicators made it possible to identify four conditional levels of formation of socio-cultural competence of future foreign language teachers in the process of professional training in the pedagogical college: high, sufficient, basic and initial levels.

The study proved the positive impact on the formation of socio-cultural competence of students of the Pedagogical College in the disciplines of psychological and pedagogical and special training. Expanding the content of professional disciplines by adding texts, exercises, audio and video files of socio-cultural orientation has a positive effect on the development of their socio-cultural competence as the ability of individuals through adequate understanding and respect for other languages and cultures to show active and responsible life in society.

Key words: pedagogical conditions, foreign language competence of economic specialists, culturological tendencies, institutions of professional (vocational) education (ZP (PT) O), future foreign language teachers.

References (TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

- [1] Gurev`ych R. S. Intehraty`vni tendentsii zmistu osvity`v pidhotovtsi vchy`telia // Suchasni informatsiini tekhnologii ta innovatsiini metod`yky` navchannia u pidhotovtsi fakhivtsiv: metodolohiia, teoriia, dosvid, problemy // zb. nauk. pr. – [Redkol].- [Vy`p. 43].- 2016, s. 66-72.
- [2] Kademiia M. Yu. Innovatsiini tekhnologii v pidhotovtsi vy`shchoi shkoly` // Suchasni informatsiini tekhnologii ta innovatsiini metody`ky` navchannia u pidhotovtsi fakhivtsiv: metodolohiia, teoriia, dosvid, problemy // zb. nauk. pr. – [Redkol].- [Vyp. 41], Kyiv-Vinnytsia : TOV firma «Planer», 2015 –s. 324-329.
- [3] Naukovo-osvitnii potentsial natsii: pohliad u KhKhI stolittia / avt. kol.: V. Lytvyn, V. Andrushchenko, A. Hurii ta in. – K.: Navch. knyha, 2004. // Kn.2: Osvita i nauka: tvorchyi potentsial derzhavo- i kulturotvorennia. – 672 s.
- [4] Nikolaieva S.Iu. Metodyka vykladannia inozemnykh mov u serednikh navchalnykh zakladakh: Pidruchnyk / kol. avtoriv pid kerivn. S. Yu. Nikolaievoi. – K.: Lenvit, 2002. – 328 s.